

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในบรรดาสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น เพื่อพัฒนาชีวิตและสังคม ซึ่งมีอยู่มากมาย หลายประการนั้นบทเพลงนับเป็นสิ่งสร้างสรรค์ที่น่าสนใจยิ่งอย่างหนึ่ง กล่าวคือ บทเพลงเป็นศิลปกรรมที่สืบ กระชับ พอดี มีความไฟแรงดงาม นอกจากให้ความรู้ ความเพลิดเพลินและความจรถろ ลงใจได้เป็นอย่างดีแล้ว บทเพลงยังบันทึกความรู้ ความคิด ปรัชญา ประสบการณ์ ความชำนาญของผู้แต่งรวมทั้งภูมิปัญญาหรือวัฒนธรรม ด้านต่าง ๆ ของสังคมแต่ละสังคมไว้หลายด้าน เช่น ความเชื่อ ศาสนา ค่านิยม อุดมคติ การใช้ภาษา การประกอบอาชีพ ขนบประเพณีพิธีกรรม การสร้างสรรค์วรรณกรรมฯลฯ ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจและน่าศึกษาทั้งสิ้น

ในช่วงประมาณ ๔๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๑๕ – ๒๕๕๕) มาเนี้นักแต่งเพลงชาวบ้าน ภาคใต้เกิดขึ้นหลายคน เช่น เพทาย ถนนจิต ประจำบุรุษ วงศ์วิชา พัตรทอง มงคลทอง โสกน ช่วยเจริญ เสน่ห์ นพทันต์ ศรีแก้ว พลอยรุ่ง ศักดิ์ชาย ช่วยปุณณะ ดอกหญ้า นางเมิน เป็นต้น ในบรรดานักแต่งเพลงดังกล่าวมานี้ ดอกหญ้า นางเมิน (นายถวิล ณัฐ มั่งคง) เป็นนักแต่งเพลงที่น่าสนใจยิ่งคนหนึ่ง ดอกหญ้า นางเมิน ได้แต่งบทเพลงไว้ไม่น้อยกว่า ๒๑๖๗ เพลง ซึ่งน่าสนใจ คือ

๑) หมายเพลง ได้มีนักร้องที่มีชื่อเสียงหลายคนได้นำไปร้องเป็นที่รู้จักกันแพร่ หลาย เช่น เอกชัย ศรีวิชัย เช่นเพลงจุดเทียนเวียนคู่ กลัวบัตรเชิญ ไข่แม่หม่อง ความรักเหมือนกุก กุกพีสักเต็ด ไม่อยากพกเมีย สาวหาดใหญ่ ไชยันนท์ สัญญาใจ เช่นเพลง ไม่หับผึດ บุทธพล เกษatham เช่นเพลง ความดีไม่มีขาย รอยน้ำท่วมครบ น้ำตา เสียงกราลุจากคนจน ของแม่ม่าย กลับมาเด็ดเมีย หมดตัวพระหัวเหลือง มาดอยกับพี่ จักรพันธุ์ ระวิพันธุ์ เช่นเพลง ก. ไก่ ปีหน้าแต่งงาน เสียงสั่งจากหนุ่มน่า เหล็กใจ เสน่ห์สาวบ้านนา

๒) หล่ายเพลงเด่นทั้งการสรรค์ การถ่ายทอดอารมณ์ และการใช้ภาพพจน์แบบอุปมา เช่นเพลงพบคนงานที่น้ำตกโคนที่ว่า

“พบน้องหนึ่งงานที่น้ำตกโคน
ผ้าน้องเปียกน้ำແນບเนื้อเหลือจะประนาม
อกตึงเต่งตึงเหมือนหนึ่งบัวตูม
ถ้าหากลมกลึงเกลากลึงแม้เพียงพิงเจอ
คนงานน้ำตกโคนงานช้างเยย
พีคงเป็นได้แค่พราวนพกินรี

น้ำให้ลงกระเซ็นเป็นน้ำตกโคน
น้ำตกยังรินไหลงหลั่งต่อเนื่องเนื่องนอง

ยามน้องกระโจนแหวกว่ายสายธาร
นางฟ้ามิปานมนเทียนปริยนเธอ
อิมเอินอวนอุณหวนให้ละเมอ
สุดห้ามใจเพ้อรักขอทันที
เกิดมาไม่เคยพนแดยคนงามอย่างนี้
บุญพิมมีคงได้แค่มอง
ใจพิกระโจนตกหลุมรักเนื้อทอง
ขอนำใจน้องหลังมานำบ้างเยย”

๓) หล่ายเพลงที่บันทึกวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคใต้ เช่นชื่อบ้านนามเมือง คำภาษาไทยถิ่นใต้ เช่น เพลงสวยเฉียบขาดที่ว่า

“สวยเฉียบขาด เฉียบขาดบาดตา ทั้งกิริยาทั้งมารยาท บ้านน้องอยู่ไหน
หน้านาน อญ្យตางหนหรืออญ្យป้าขาด อญ្យทำนบหรือว่าอญ្យหนองโด ลูกสาวไครโฉ
อญ្យสวยเฉียบขาด

อญ្យวัดหนุนหรือว่าหนองหอย น้องสวยหรอยเหวอสวยอาฆาต อญ្យม่วงงาม
หรือว่านางเขียวด อญ្យแหลมไทรหรือว่าแหลมขาด อญ្យดอนคันหรือคุกขุด สวยที่สุด
น้องสวยเฉียบขาด”

๔) หล่ายเพลงที่บันทึกสำนวนไทย เช่นแต่หัวง เช่น เพลงหวานเรียกງูหนู
เรียกพีที่ว่า “ถ้านเด็กเรียกถุงแล้วสะดึงน่าดู เพาะไรแต่หัวงอยากให้เด็กเรียกพี”
หรือ น้ำขึ้นให้รีบตัก เช่นเพลงช้าไปนิดเดียวที่ว่า “ช้าไปนิดเดียว นึกแล้วเชียวจะไม่ทัน
เขา น้ำขึ้นแล้วไม่รีบตัก ชักช้าเดียบิ่งกว่าเต่า สมน้ำหน้าตัวเรา ปล่อยให้เขาแซงไปต่อ
ตา” ลูกไก่อญ្យในกำมือ เช่นเพลงคนหาเช้ากินค่ำ ที่ว่า “ยอมรับความจริง ว่าผู้หญิงขา

ขอบความราย ยิ่งคน savvy ๆ คนรวยนั้นเหมือนลูกไก่ เขาจ้องขยำ ได้ก็เอาไว้มือไร คงไม่ปล่อยให้หลุดไป ถูกไก่ออยในกำมือ"

๕) 华丽เพลงที่เสนอความคิดและทัศนะที่น่าสนใจ เช่น ค่าของคนอยู่ที่การกระทำมากกว่าผิวพรรณรูปร่างหน้าตา เช่นเพลงค่าของคนที่ว่า "คนด้าวกระทำความดี ค่าก็มีมากมายนักเชียว คนหาวหากกระทำไม่ดี ค่าก็มีแค่หมากคำเดียว ค่าของคนอยู่ที่การกระทำ ขาวหรือดำมันไม่เกี่ยวๆ" หรือชีวิตมนุษย์สิ้นสุดลงที่ความตายไม่แตกต่างกันเช่นเพลงอวสานที่ว่า

"มันก็เท่านี้แหละชีวิตคน จะรายเดิมลืนจะจนแค่ไหนอยู่ต่อกรือยขึ้น ถึงวันหมดลมหายใจ สุดท้ายก็ต้องลงไปนอนอยู่ในโลก

ทั้งหญิงทั้งชายเหลือไว้ดีซ้ำ อย่าหลงแม่มวลดีมีตัวลุ่มหลง ลีมแก่ลีมตายมัวมาไม่คิดปลง หลงว่ายเวียนวงในวุญสงสาร

มันก็เท่านี้แหละชีวิตคน จะรายจะจนทุกคนต้องเป็นเด็กก่อน ไม่พ้นกองฟอนถึงตอนอวสาน ละครชีวิตปิดม่าน จบการแสดง"

บทเพลงของดอกหญ้า นางเมินซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก เหล่านี้จึงมีคุณค่า华丽 ด้านเช่นด้านการสร้างคำใช้ การถ่ายทอดอารมณ์ การใช้สำนวนหรือภาษาพจน์ การบันทึกวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคใต้ การบันทึกสำนวนไทย การเสนอความคิดทัศนะ เป็นต้นซึ่งน่าจะมีการศึกษาวิจัยเป็นอย่างยิ่ง แต่จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นพบว่า ยังไม่มีการศึกษานบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินเหล่านี้ที่เป็นระบบ บทเพลงภูมิปัญญาและวัฒนธรรมที่อยู่ในบทเพลงดังกล่าว จึงยังจำกัดกระจายและเสื่อมต่อการสูญหายเป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยมั่นใจว่าบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านภาคใต้ที่เด่นมีคุณค่าและน่าสนใจอย่างยิ่ง การศึกษาวิจัยในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมิน นอกจากจะทำให้ได้รับร่วมบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินไว้เป็นระบบแล้วยังทำให้ทราบภูมิปัญญาที่ปรากฏในบทเพลงดังกล่าวซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์เผยแพร่สืบสานบทเพลงและภูมิปัญญาเหล่านั้นอันจะเป็นประโยชน์ต่อชีวิตและสังคมสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

๑. เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการประพันธ์ที่ปรากฏในบทเพลงของคอกหัวนางเมินในประเด็นต่อไปนี้

๑.๑ การใช้รูปแบบคำประพันธ์

๑.๒ การใช้คำที่ก่อให้เกิดความสุนทรีย์

๑.๓ การใช้ภาพพจน์

๑.๔ วิธีการสร้างเรื่อง

๑.๕ การใช้คำสлаг

๑.๖ การใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ

๑.๗ การใช้คำภาษาไทยถี่นิ่ว

๑.๘ การใช้จำนวนไทย

๒. เพื่อวิเคราะห์ភาสสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในบทเพลงของคอกหัวนางเมินในประเด็นต่อไปนี้

๒.๑ การสะท้อนทัศนะ

๒.๒ การสะท้อนวัฒนธรรม

๒.๓ การสะท้อนปัญหาสังคม

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตของการวิจัยดังนี้

๑. ขอบเขตด้านข้อมูล

บทเพลงของคอกหัวนางเมินฉบับลายมือเขียนเท่าที่ผู้วิจัยสามารถรวบรวมได้ในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ จำนวน ๒๑๖๓ เพลง ดังปรากฏในบทที่ ๒ ผลงานการประพันธ์เพลงของคอกหัวนางเมิน

๒. ขอบเขตด้านเนื้อหา

จะวิเคราะห์บทเพลงของคอกหัวนางเมินในประเด็นต่อไปนี้

๒.๑ กลวิธีประพันธ์ที่ปรากฏในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมิน

๒.๒ การสะท้อนทัศนะ วัฒนธรรมและปัญหาสังคมที่ปรากฏในบทเพลง
ดอกหญ้า นางเมิน

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ศึกษาประวัติและผลงานของดอกหญ้า นางเมิน (เน้นศึกษาผลงานเพลง)
๒. รวบรวมข้อมูลบทเพลงฉบับลายมือเขียนของดอกหญ้า นางเมินจากแหล่ง
ข้อมูลตรงกือจากดอกหญ้า นางเมิน
๓. ตรวจสอบiliarะจัดพิมพ์ต้นฉบับบทเพลงของดอกหญ้า นางเมิน
๔. ศึกษาวิเคราะห์บทเพลงของดอกหญ้า นางเมินในประเด็นต่าง ๆ ตามที่
กำหนดไว้ในขอบเขตของการวิจัยและเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์
๕. สรุปผลและเขียนรายงานผลการวิจัย

ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยผลงานการเขียนบทเพลงของนักแต่งเพลง ที่เป็น
ชาวบ้านภาคใต้ซึ่งต้นฉบับเป็นลายมือเขียนมีบางคำที่ไม่ชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถจะ^{ตรวจสอบ}ได้เนื่องจากผู้แต่งได้เสียชีวิตแล้ว และมีหลายคำที่เป็นภาษาถิ่นได้ ซึ่งไม่
สามารถจะถ่ายทอดเป็นภาษาเขียนที่ตรงที่สุดได้ ในกรณีดังกล่าววนี้ผู้วิจัยจะใช้ความรู้
ประสบการณ์และความถ่ายทอดคำนั้น ๆ ให้ตรงและใกล้เคียงที่สุด

ข้อตกลงเบื้องต้น

๑. การบอกชื่อเพลงจะบอกใน ๒ ลักษณะคือ กล่าวถึงชื่อเพลงมาก่อน หรือ
วงเล็บชื่อเพลงไว้ข้างใต้เนื้อเพลง
๒. การเขียนเนื้อเพลงจะเขียนเว้นวรรคตอน ตามลักษณะการเขียนเนื้อเพลง
ปกติมากกว่าจะคำนึงถึงการเว้นวรรคตอน ตามลักษณะของการขับร้อง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เมื่อการวิจัยสื้นสุดลงคาดว่าจะได้รับประโยชน์ดังนี้

๑. ได้บทเพลงของดอกหญ้า นางเมินซึ่งเป็นผลงานของนักแต่งเพลงชาวบ้านภาคใต้อันเป็นประยุษชาวบ้านภาคใต้ที่เด่นยิ่ง ไม่น้อยกว่า ๒๑๖๗ เพลง

๒. ได้ทราบกลวิธีประพันธ์ที่ปรากฏในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินอันเป็นภูมิปัญญาของประยุษชาวบ้านภาคใต้ที่สำคัญยิ่งคนหนึ่ง สามารถอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๓. ได้ทราบทัศนะ วัฒนธรรมและปัญหาสังคมที่ปรากฏ ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมิน อันเป็นทัศนะ วัฒนธรรมและปัญหาสังคมที่น่าสนใจ สามารถที่จะรู้จักเข้าใจ อนุรักษ์ส่งเสริมหรือพัฒนาหรือแก้ปัญหาดังกล่าวได้ตรงจุดมากขึ้น

๔. ได้อနุรักษ์สืบสานและเผยแพร่บทเพลงของดอกหญ้า นางเมินได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๕. ผลจากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในหลายรายวิชา เช่น วิชาการประพันธ์เพลง วรรณกรรมห้องอւน คติชนวิทยา ภาษาต่างประเทศในประเทศไทย สำนวนไทย ฯลฯ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยได้ศึกษา เพื่อเป็นพื้นความรู้ในการวิจัยครั้งนี้จำแนกได้เป็น ๑๑ ประเภทดังนี้

๑. เอกสารที่เกี่ยวกับเพลงลูกทุ่ง

มีผู้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเพลงลูกทุ่งหลายคนหลายเรื่องดังนี้

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (๒๕๔๒ : ๒๕) ทรงกล่าวถึงคุณลักษณะของเพลงลูกทุ่งไว้ดังนี้

เพลงลูกทุ่งเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมของชาติ ซึ่งมีความคืออย่างหลายประการคือ ๑) เป็นหลักฐานข้อมูลทางประวัติศาสตร์สังคมของประเทศไทย ๒) เป็นที่รวมภูมิปัญญา และทรัพย์สินทางปัญญาของชาวบ้าน ๓) เป็นเพลงที่เรียนง่าย เข้าใจง่าย ร้องง่าย จำง่าย ๔) สามารถเข้าถึงสังคมทุกชั้น กระจายได้กว้าง ไกลถึงชนบททุกแห่ง ๕) มีความเป็นไทยทั้งในเรื่องของภาษา ทำนอง และการขับร้อง

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (อ้างถึงในพระมหาสมชัยศิริวัฒโน๒๕๑๗ : ๑) ได้สรุปถึงคุณค่าของเพลงลูกทุ่งไว้วัดนี้ เพลงลูกทุ่งหลายเพลง ได้สะท้อนถึงสภาพสังคม ความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมไทย บางเพลงมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทย บางเพลงเป็นหลักฐานข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของประเทศไทย บางเพลงเป็นที่รวมของภูมิปัญญาชาวบ้าน

เต็มสิริ บุณยดิษฐ์ (๒๕๑๙ : ๑๑๓ – ๑๒๘) ได้เสนอทัศนะเกี่ยวกับเพลงลูกทุ่ง บางประการว่า

เพลงลูกทุ่งเป็นวรรณกรรมมวลชน เพราะสามารถแทรกซึมถึงจิตใจคนไทยทุกชั้นด้วยลักษณะของวัฒนธรรมพื้นบ้าน อันเป็นวัฒนธรรมของสังคมเกษตรกรรม เป็นสื่อmnวัฒนที่แพร่หลายเข้าถึงคนไทยได้มากที่สุด คำร้องเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เพลงลูกทุ่งได้รับความนิยมสูงและสามารถสะท้อนปัญหาและเหตุการณ์ในสังคมได้อย่างทันสมัย นอกจากนี้ยังมีความเรียนง่าย บริสุทธิ์ จริงใจและมีอารมณ์ขัน

ลักษณา สุขสุวรรณ (๒๕๒๑ : ๓๐๓) ได้ศึกษาวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๙ – ๒๕๒๑ ในหลายประเด็นสรุปผลการศึกษาในประเด็นศิลปะ การใช้ภาษาได้ว่า

ศิลปะการใช้ภาษาที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งมีหลายลักษณะ ได้แก่ การใช้คำง่าย ๆ การซ้ำคำ การเล่นคำ การใช้คำภาษาถิ่น คำภาษาต่างประเทศ การใช้ล้านวนเปรียบเทียบต่าง ๆ การใช้สุภาษณ์ คำพังเพยตลอดจนการสรรค์ให้หมายความเดียวกับนั้นหลักยังไม่

**เพลงลูกทุ่งซึ่งมีความงามทางวรรณศิลป์ มีพลังได้แพร่หลายในสังคมไทยจึงสามารถ
แพร่ค่านิยมต่าง ๆ ไปสู่คนในสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรม**

จินดนา ดำรงเดิศ (อ้างถึงในพระมหาสมชัย สิริวัฒโน ๒๕๓๗ : ๖) ได้วิจัย
“ชนบทรرمเนียมประเพณี ค่านิยม และการดำเนินชีวิตของชาวชนบทไทยที่ปรากฏใน
เพลงลูกทุ่งไทย ตั้งแต่สมัยสังคมโลกครั้งที่ ๒ จนถึงปัจจุบัน” พบร่วม

๑) เพลงลูกทุ่งไทยมีเนื้อหาสาระที่หลากหลาย ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับ
สภาพแวดล้อมและสภาพชีวิตในชนบท

๒) เพลงลูกทุ่งไทยสะท้อนให้เห็นถึง ความผูกพันอันแนบแน่นระหว่างชาว
ไทยชนบทกับชนบทประเพณี พระพุทธศาสนา ความเชื่อเรื่องบุญกรรมและสะท้อน
ปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหานาฬัง นาล้ม ภาระหนี้สิน ราคางินค่าเกย์ตระกูลตกต่ำ
เป็นต้น

สุกรี เจริญสุข (๒๕๓๒ : ๕๔ – ๕๖) ได้สรุปลักษณะของเพลงลูกทุ่งว่าเพลง
ลูกทุ่งมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

๑) มีลิล佳งหวานจากเพลงพื้นบ้าน เน้นความสนุกสนานเป็นสำคัญ

๒) ทำนองเพลงมาจากพื้นบ้าน มีลักษณะเป็นเพลงง่าย ๆ

๓) เนื้อร้องเป็นเรื่องราวของชาวบ้านพุดกันอย่างตรงไปตรงมา

๔) สำเนียงที่ใช้ร้อง เป็นสำเนียงพื้นบ้าน ถ่ายทอดอารมณ์ด้วยคำนี้ยงภาษา
ของชาวบ้านมีลักษณะเด่นที่การเอียนเสียงและใช้ลูกคอก

๕) เครื่องดนตรีขึ้นอยู่กับความสะดวก เป็นเครื่องดนตรีสากล เช่น กลองชุด
กีตาร์ไฟฟ้า เครื่องเป่า เป็นต้น

๖) การเรียนเรียงเสียงประสาน นิยมบรรเลงแบบแห่กันไปโดยอาศัยแนว
ทำนองของบทเพลงเป็นหลัก

๗) การถ่ายทอดอารมณ์เพลง ถ่ายทอดออกมากอย่างเต็มน้ำเสียงด้วยความ
ชาบซึ้งใจ

พระมหาสมชาย สิริวاثุตโน (๒๕๓๗ : ๕ – ๔๗๖) ได้ศึกษา “หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในบทเพลงลูกทุ่งไทย” พบว่ามีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหลายประการปรากฏอยู่ในบทเพลงดังกล่าวคือ ความกตัญญูกตเวที ความเสียสละ ความเอื้อเพื่อเพื่อแผ่ ความอุตสาหะพยายาม หลักอนิจจัง หลักกรรม ศีล ๕ โภคธรรม อนายมุข ทิศ ๖ วัฏสงสาร พุทธศาสนาสุภาษิต พระธรรมบท ทศพิธราชธรรม

จรุณ หอมระรื่น (๒๕๓๔ : ๒๐๓ – ๒๐๕) ได้ศึกษาวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของพร กิริมย์ในด้านรูปแบบคำประพันธ์ รูปแบบของเพลง การใช้ภาษา สาระ พบว่า ๑) ในด้านรูปแบบคำประพันธ์บพลงของพร กิริมย์ใช้รูปแบบคำประพันธ์ ๔ ชนิด คือ กลอนสาม กลอนแปด ก้าวยานี ร่ายยาว ๒) ด้านรูปแบบของเพลง บทเพลงของพร กิริมย์ใช้รูปแบบ ๒ ชนิด คือ รูปแบบของเพลงที่ใช้ทำนองเดียวกันตลอดทั้งเพลง และรูปแบบของเพลงที่ใช้ทำนองเพลง ๓ ท่อน ๓) ด้านการใช้ภาษา บทเพลงของพร กิริมย์ใช้คำที่มีลักษณะดังนี้ คือ ใช้คำง่าย ๆ คำเลียนเสียงธรรมชาติ คำช้ำ การเล่นคำ คำที่มีนัยประหวัด คำภาษาถิ่น คำภาษาต่างประเทศ ด้านการใช้สำนวนเปรียบเทียบ ได้แก่ การใช้อุปมา อุปลักษณ์ บุคคลาธิษฐาน คำพังเพย สุภาษิต คำ ๔) ด้านสาระ บทเพลงของพร กิริมย์จำแนกสาระ ได้ ๔ ประเภท คือ สาระที่เกี่ยวกับความรัก สาระที่เกี่ยวกับจริยธรรม สาระที่เกี่ยวกับปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม สาระที่เกี่ยวกับความงามความสุนทรีย์

ภัทยา ภักดีบุรี (๒๕๓๕ : ๗๓ – ๑๕๐) ได้ศึกษาสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยจากการณ์กรรมเพลงของไพบูลย์ บุตรขัน พบว่าวรรณกรรมเพลงของไพบูลย์ บุตรขัน ได้สะท้อนสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยหลายประการคือ ๑) สภาพความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตของคนไทย เช่น ลักษณะบ้านเรือน อาหาร การแต่งกาย การคุณงาม ๒) ครอบครัว เช่น การติดต่อสัมพันธ์ก่อนการสมรส การสมรส เกณฑ์ในการสมรส บทบาทหน้าที่ของสามี ภรรยา บุตร ปัญหาครอบครัว ๓) การศึกษา เช่น การศึกษาในชนบท การศึกษาด้วยตนเอง ๔) เศรษฐกิจ เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ กัย

ธรรมชาติ ความยากจน ๕) การประกอบอาชีพ เช่น การทำเกษตรกรรม การค้าขายรับจ้างและบริการ รับราชการ ๖) การเมืองการปกครอง เช่น การเกิดทุนสถาบันพระมหากษัตริย์ กรณีเข้าพระวิหาร การสูรูปภายในประเทศ ๗) ศาสนาและความเชื่อ เช่น ความเชื่อในพระพุทธศาสนา ความเชื่อในไสยาสต์ ๘) ประเพณี เช่น การบวช การแต่งงาน วันสงกรานต์ วันถอยกระหง ๙) นันทนาการ เช่น ภาพชนตร์กลางแปลง ลิเก คนดี หนังตะลุง ๑๐) ค่านิยม เช่น เคารพประเพณี นับถือคนมีเงิน ชื่นชม dara และวัฒนธรรมต่างประเทศ

มาลินี ไชยห้านาญ (๒๕๓๕ : ๒๕ – ๓๐๕) ได้ศึกษาศิลปการประพันธ์และสภาพสังคมวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของชลธิ ธรรมทอง พบว่า ๑) ศิลปการประพันธ์พบว่าชลธิ ธรรมทอง เลือกใช้รูปแบบคำประพันธ์ลายแบบ เช่น กลอนแปด กลอนหัวเดียว กลอนไม่จำกัดจำนวนคำ ด้านเสียงเสนาะมีการใช้คำสัมผัส ใน การเลียนเสียง การซ้ำคำ การใช้คำแสดงอาการ คำภาษาต่างประเทศ คำภาษาถิ่น คำภาษาปาก คำศัพท์ คำสนถ คำอุทาน คำและสำนวนตึ้งใหม่ ด้านการสร้างภาพพจน์มีการสร้างภาพพจน์แบบต่าง ๆ เช่น อุปมา อุปักษณ์ สมพจน์ ปฏิภาณ ปฏิภาคพจน์ นามนัย อดิพจน์ อธิพจน์ ปฏิรูปพจน์ บุคคลาชิยฐาน อุทาหรณ์ ปฏิปุจจนา ด้านการใช้สัญลักษณ์มีการใช้สัญลักษณ์ตามธรรมเนียมนิยม และใช้สัญลักษณ์เฉพาะบุคคล ด้านวรรณคดีมีการใช้เสาวรัตน์ นาเรปราวิทย์ พิโรชวาวัง สลลลาปั้งคพิสัย ๒) สภาพสังคมและวัฒนธรรมพบว่าชลธิ ธรรมทอง ได้สะท้อนสภาพสังคมและวัฒนธรรมของสังคมไทยหลายประการ เช่น สภาพความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตของชาวไทย ครอบครัว การศึกษา เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ศาสนาและขนบประเพณี นันทนาการ ปัญหาสังคม ค่านิยมของสังคม ความเชื่อ

กฤติกา อรุณรัตน์ (๒๕๓๘ : ๘๖ – ๘๕) ได้วิเคราะห์เพลงลูกทุ่งที่ได้รับการคัดเลือกจากการกิ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย ในด้านสาระต่อ และการใช้ถ้อยคำสำนวนเปรียบเทียบ พบว่าสารัตถะที่ปรากฏในบทเพลงดังกล่าวมี ๔ ด้าน ได้แก่ ๑)

สารัตถะเกี่ยวกับปัจจัยชน ได้แก่ การกระทำตนให้มีคุณภาพ เช่น ไฟศึกษาเล่าเรียนขั้น ประกอบอาชีพ รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน การกระทำตนให้มีคุณธรรม เช่น รักนวลด ส่วนตัว ไม่ประพฤติพาล การวางแผนให้เหมาะสม เช่น วางแผนให้เหมาะสมกับเพศ วัย ฐานะ ความเข้าใจต่อวิถีโลก เช่น รู้จักคน มีศิลปะในการดำเนินชีวิต ความรัก เช่น ความจริงจังรักต่อสถาบันสูงสุด ๒) สารัตถะเกี่ยวกับสถาบันสังคม ได้แก่ การอนุรักษ์ วัฒนธรรม การชี้ให้เห็นปัญหาทางเศรษฐกิจสังคม ๓) สารัตถะเกี่ยวกับสถาบัน ครอบครัว ได้แก่ การมีศิลปะในการรองรักครอบครองเรือน การร่วมมือร่วมใจทำมาหากิน ๔) สารัตถะเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความรักผูกพันเห็นความงามของ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการใช้ถ้อยคำและสำนวนเปรียบเทียบ ได้แก่ การใช้คำ ง่ายตรงไปตรงมา การใช้คำเดิมเดี่ยง การซ้ำคำ การใช้คำสัมผัส การใช้คำประชด เสียดสี การใช้คำสองแฝ่งสองง่าม การใช้คำภาษาอื่น การใช้คำภาษาต่างประเทศ การ ใช้สำนวนเปรียบเทียบ ได้แก่ การใช้อุปมา การใช้อุปักษณ์ การใช้นามนัย การใช้ บุคคลาธิษฐาน การใช้คำพังเพยและสุภาษิต

สรุปได้ว่าในสังคมไทยมีนักวิชาการหลายคนที่เห็นคุณค่า และได้ศึกษาบท เพลงลูกทุ่งไทย และพบว่าบทเพลงดังกล่าวมีคุณค่าทั้งทางด้านภาษา วรรณศิลป์ ประวัติ ศาสตร์ ความเชื่อ ขนบประเพณี ศาสนา สถาบัน ความเป็นอยู่ คุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม ภูมิปัญญา เป็นบทเพลงที่ชื่อ "มนต์ริสุทธิ์" ปูรุ่งแต่งน้อยมีความง่าย และเป็นที่รู้จักแพร่หลายเป็นอย่างยิ่ง

๒. เอกสารที่เกี่ยวกับเพลงลูกทุ่งภาคใต้

จำเริญ แสงดวงแข (๒๕๒๔ : ๘๕ – ๑๐๒) ได้เขียนบทความชื่อ “คนตระลูกทุ่ง ที่สะท้อนชีวิตรำไทยภาคใต้” สรุปสาระ ได้ดังนี้ ๑) เพลงลูกทุ่งภาคใต้นำเสนอศิริ พื้นบ้าน ทำนองพื้นบ้านและภาษาพื้นบ้านมาใช้เป็นสื่อในการถ่ายทอดเรื่องราวและ ความรู้สึกของชาวไทยภาคใต้ได้เป็นอย่างดี ๒) เพลงลูกทุ่งภาคใต้ได้สะท้อนวิถีชีวิต ของชาวไทยภาคใต้หลายประการ เช่น การใช้ภาษา คำนิยม ความเชื่อ ขนบประเพณี

การประกอบอาหาร การละเล่น เป็นต้น ๓) เพลงลูกทุ่งภาคใต้ได้สะท้อนสภาพสังคม สภาพภูมิศาสตร์ สถานที่สำคัญในภาคใต้ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่ง

อภินันท์ พฤกษาศรี (๒๕๓๒ : ๑๘๙ – ๒๐๐) ได้ศึกษาโลกtronคนของชาวไทยภาคใต้ที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๑๕ – ๒๕๒๕ โดยศึกษาจากบทเพลงจำนวน ๑๖๒ เพลง พบว่า ๑) โลกtronคนของชาวไทยภาคใต้ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ พบว่าชาวไทยภาคใต้มีความสัมพันธ์กันดังนี้ โลกtronคนระหว่างเพชรฯ ชาวไทยภาคใต้ต้องการให้บุญรุ่ย และศรีรุ้งกันหน้าที่ของตัวเอง ให้ดีที่สุด นิยมชมชอบความรับผิดชอบของสามีภรรยา โลกtronคนที่มีต่อวัยพบว่าชาวไทยภาคใต้คำานินบุคคลที่วางแผนไม่สมกับวัย และยกย่องผู้สาวโสดกว่า โลกtronคนที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต พบว่าชาวไทยภาคใต้ยกย่องผู้ที่ประกอบอาชีพสุจริต รังเกียจอาชีพบางประเภท เช่น หลุบบริการ เมียเช่า เป็นต้น ยกย่องผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ให้ความสำคัญกับการศึกษาและยกย่องผู้ที่มีความรู้ มีความยืดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี มีความจริงใจกับพรropวะกเพื่อนฝูง ขอบความซื่อตรงและรักพวงพ้อง ๒) โลกtronคนของชาวไทยภาคใต้ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ พบว่าชาวไทยภาคใต้ซาบซึ้งและรักคุณค่าของธรรมชาติเป็นอย่างดี ได้อาศัยธรรมชาติในการยังชีพและประกอบอาชีพ เช่น การทำนา ทำสวน ทำการประมง เป็นต้น ๓) โลกtronคนของชาวไทยภาคใต้ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหล่านือธรรมชาติ พบว่าชาวไทยภาคใต้มีความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติอยู่มากที่เด่น ๆ คือ ความเชื่อเกี่ยวกับผีสางเทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ การบนบาน การอธิษฐาน เป็นต้น นอกจากนี้ชาวไทยภาคใต้ยังเชื่อในเรื่องชาติภพ การเรียนรู้ด้วยตาอย่างเกิดและกฎแห่งกรรม ซึ่งเชื่อว่าคนทำกรรมได้ไวจะต้องได้รับผลของกรรมนั้น คนทำดีได้เข็นสวรรค์ คนทำชั่วต้องตกนรก

ธีติมา ดาวรัตน์ (๒๕๓๕ : ๑๓๔ – ๑๓๗) ได้ศึกษาคำนิยมชาวไทยภาคใต้ที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งไทยภาคใต้ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๒ – ๒๕๓๔ โดยศึกษาจากบทเพลงจำนวน ๑๗๖ เพลง พบว่าชาวไทยภาคใต้มีคำนิยมในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๑) ด้านครอบครัว ต่อคู่รองชาวไทยภาคใต้มีค่านิยมว่า สามีภรรยาควรนิวัยที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ควรเป็นคนภาคเดียวกัน ภรรยาควรมีหน้าตาสวยงาม เก่งงานบ้านงานเรือน สามีต้องซื่อสัตย์มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ไม่หลงใจ ต่อบุพการีชาวไทยภาคใต้มีค่านิยมว่า บุตรหลานควรมีความกตัญญูต่ำที่ ต่อผู้สืบสันดานชาวไทยภาคใต้ให้ความสำคัญต่อบุตรสาวมากกว่าบุตรชาย ๒) ด้านเศรษฐกิจ ชาวไทยภาคใต้มีค่านิยมว่า บุคคลควรประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์ ความรู้ความสามารถ ฐานะของตน ต่อเศรษฐกิจชาวไทยภาคใต้นิยมยกย่องคนมีฐานะ นิยมความมีหน้ามีตาความโกหกุรา ๓) ด้านการศึกษาชาวไทยภาคใต้นิยมการศึกษา ยกย่องคนที่มีความรู้ได้รับการศึกษา ยกย่องปริญญา ๔) ด้านการปกครองชาวไทยภาคใต้ยกย่อง เทิดทุนสถาบันพระมหากษัตริย์ ความรักชาติรักแผ่นดิน นิยมประชาธิปไตย ๕) ด้านศาสนา ชาวบ้านภาคใต้ครั้งที่ในหลักธรรมคำสอน ขอบทำบุญ เชื่อในกฎแห่งกรรม ๖) ด้านประเพณี ชาวไทยภาคใต้ยึดมั่นในประเพณี ๗) ด้านภาษา ชาวไทยภาคใต้นิยมใช้ภาษาท้องถิ่นของตน บางครั้งใช้ปันกับภาษามาตรฐาน ๘) ด้านนั้นทนาการชาวไทยภาคใต้นิยมการละเล่นพื้นบ้าน การไปเที่ยวงานต่าง ๆ ๙) ด้านการแต่งกายชาวไทยภาคใต้มีค่านิยมว่าผู้ใหญ่ควรแต่งกายให้เหมาะสมกับเพศ วัย สภาพสังคม เด็กวัยรุ่นควรแต่งกายให้เหมาะสมกับสมัยนิยม ๑๐) ด้านอาหารชาวไทยภาคใต้นิยมอาหารพื้นบ้าน เช่น พัดสะตรา แกงไกปลา ๑๑) ด้านถิ่นที่อยู่อาศัยชาวไทยภาคใต้มีความรักภาคภูมิใจในถิ่นที่อยู่อาศัยของตน

นพพร ด้านสกุล (๒๕๓๗) : ๒๑๕ – ๒๒๔) ได้ศึกษาวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของจังหวัด กล่าวถึงทอง ใน ๓ ประเด็นคือ ๑) ผันทลักษณ์และคีตลักษณ์ ๒) ศิลปะการประพันธ์คำร้อง ๓) ภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรม โดยศึกษาจากการวรรณกรรมเพลงจำนวน ๔๓ เพลง พบว่า ๑) ด้านผันทลักษณ์และคีตลักษณ์ พบว่า ผู้แต่งใช้รูปแบบผันทลักษณ์ ๖ ประเภท คือ กลอนหัวเดียว กายย์ยานี ๑ กายย์สุร้างคนางค์ ๒๒ กลอน ๔ กลอน ๖ กลอน ๘ ด้านคีตลักษณ์พบว่าผู้แต่งวงโกรงสร้างบทเพลง เป็น ๒ ประเภทคือ วงโกรงสร้างแบบเดียว และวงโกรงสร้างแบบคู่ ๒) ในด้านศิลปะการประพันธ์ ได้แก่ การใช้คำและการใช้ไว้หารพบว่า มีการใช้คำและไว้หาร

hely ลักษณะคือ การใช้คำภาษาอื่นได้ การใช้ศัพท์วรรณคดี การใช้นามนัย การใช้บุคคลาธิษฐาน การใช้อุปลักษณ์ การใช้อติพจน์ การใช้อุปมาอุปไปย การใช้อุทาหรณ์ การใช้ปฏิปูจนา การใช้อธิพจน์ (๓) ในด้านภาษาที่ท่อนทางสังคมและวัฒนธรรม พบว่า ผู้แต่งได้สะท้อนภาษาทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ค่านิยม ความเชื่อของสังคมชาวบ้านภาคใต้ไว้หลายประการ เช่น ความยากจน การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ปัญหาสังคม ความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ เป็นต้น

อัมพร จิตรภกษา (๒๕๔๗ : ๓๓ – ๒๗๙) ได้ศึกษาภาษาที่ท่อนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยเอกชัย ศรีวิชัย พบว่า เพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยเอกชัย ศรีวิชัย ได้สะท้อนภาษาทางสังคมและวัฒนธรรมของสังคมไทยภาคใต้ หลายประการ คือ ๑) ภาษาที่ท่อนด้านครอบครัว เช่น การเกี้ยวพาราสี การนัดพบ การเลือกคู่ครอง ความสัมพันธ์ระหว่างสามี – ภรรยา ความสัมพันธ์ระหว่างบิดา – มารดา กับบุตร ปัญหาครอบครัวแตกแยก ๒) ภาษาที่ท่อนด้านเศรษฐกิจ เช่น การประกอบอาชีพ ปัญหาการประกอบอาชีพ ๓) ภาษาที่ท่อนด้านการเมือง การปกครอง เช่น สถาบันการเมือง การปกครอง กับสถาบันทางศาสนา ๔) ภาษาที่ท่อนด้านภาษา เช่น การสรรคำใช้และการใช้ภาษาพจน์ต่าง ๆ ๕) ภาษาที่ท่อนด้านค่านิยม เช่น ยกย่องความมีทรัพย์ ศรัทธาในศาสนา ๖) ภาษาที่ท่อนด้านประเพณี เช่น ประเพณีการเกิด การแต่งงาน ประเพณีวันแม่บูชา วิสาขบูชา

สรุปได้ว่ามีนักวิชาการหลายคนได้ศึกษางานเพลงลูกทุ่งภาคใต้และพบว่า บทเพลงลูกทุ่งภาคใต้มีคุณค่าหลายด้าน เช่น ด้านภาษา วรรณศิลป์ ค่านิยม ความเชื่อ ขนบประเพณี การประกอบอาหาร การละเล่น การสะท้อนสภาพสังคม สภาพภูมิศาสตร์ สถานที่สำคัญในภาคใต้ โลกทั่วๆไป การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ปัญหาสังคม

๓. เอกสารที่เกี่ยวกับประวัติและผลงานเพลงของดอกหญ้า นางเมิน

มีผู้ที่ได้ศึกษาประวัติและผลงานเพลงของดอกหญ้า นางเมิน บ้างดังนี้

อภินันท์ พฤกษ์ศรี (๒๕๓๒ : ๒๐๕ – ๒๒๑) ได้รวบรวมรายชื่อนักแต่งเพลงชาวใต้ ชื่อเพลง ชื่อนักร้อง ปี พ.ศ. ที่บันทึกไว้ในภาคพนวกของงานวิจัยโลกتراثชาวฯไทยภาคใต้ที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งภาคใต้ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๑๕ - ๒๕๒๕ ปรากฏชื่อของดอกหญ้า นางเมินว่าเป็นผู้แต่งเพลงจำนวน ๑๑ เพลง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ชื่อผู้แต่ง	ชื่อเพลง	ชื่อนักร้อง	ปี พ.ศ. ที่บันทึก
ดอกหญ้า นางเมิน	ใจทิงทิง	พิน เพชรภูธร	๒๕๒๐
	ก.ไก่	จักรพันธุ์ ระวิพันธุ์	๒๕๒๐
	ปีหน้าแต่งงาน	จักรพันธุ์ ระวิพันธุ์	๒๕๒๒
	เสียงสั่งจากหนุ่มนนา	จักรพันธุ์ ระวิพันธุ์	๒๕๒๒
	ไอ้เท่ง	จักรพันธุ์ ระวิพันธุ์	๒๕๒๒
	หนุ่มสงขลาหารัก	จักรพันธุ์ ระวิพันธุ์	๒๕๒๓
	เหล็กบุด	จักรพันธุ์ ระวิพันธุ์	๒๕๒๓
ดอกหญ้า นางเมิน	เจี๊ยบจำ	จักรพันธุ์ ระวิพันธุ์	๒๕๒๔
	เสน่ห์สาวบ้านนา	จักรพันธุ์ ระวิพันธุ์	๒๕๒๔
	ลมหนาว	จักรพันธุ์ ระวิพันธุ์	๒๕๒๖
	เสียรักเพราจะน	จักรพันธุ์ ระวิพันธุ์	๒๕๒๖

ในหนังสือที่ระลึกในงานฌาปนกิจนายณิล ณิมั่งคั่ง ได้กล่าวถึงประวัติของนายณิล ณิมั่งคั่งไว้ย่อ ๆ และได้กล่าวถึงผลงานเพลงของนายณิล ณิมั่งคั่ง (ดอกหญ้า นางเมิน) ไว้ดังนี้ (คณะญาติและเพื่อน ๆ ๒๕๔๖ : ๕ – ๑๐)

นายดวิล มนิมั่งคั่ง ได้แต่งเพลงลูกทุ่งไว้มากมายให้นักร้องหลายคนนำไปร้อง
บางเพลงก็ประสบความสำเร็จเป็นที่รู้จักของนักฟังเพลงลูกทุ่งทั่วไป เช่น

ชื่อเพลง	ชื่อนักร้อง
ก.ไก	จักรพันธุ์ ระวีพันธุ์
เหล็กบุด	จักรพันธุ์ ระวีพันธุ์
ใจทิงทิง	พิน เพชรภูธร
สัตว์โลกบุคปฐรูป	บุทธพล เกษมาทอง
เด็กมันรักกัน	บุทธพล เกษมาทอง
นิทานลุงโพลัง	บุทธพล เกษมาทอง
ไออุอด	พาย สุริยัน
ไม่อยากพกเมีย	เอกชัย ศรีวิชัย
สาวหาดใหญ่	เอกชัย ศรีวิชัย
จุดเทียน	เอกชัย ศรีวิชัย
ลูกทำไหร	เอกชัย ศรีวิชัย
ไม่หยับผิด	ไซยันนท์ สัญญาใจ
โชคดีที่มีเมียน้อย	เสน่ห์ เมืองครี
สร้อยทองคล้องใจ	ชาดา แก้วมณี
ไอศิบจีบครู	ชาดา แก้วมณี
อดีตรักเกาเยอ	พร ชนกัทร์

สรุปได้ว่ามีการกล่าวถึงชื่อและผลงานเพลงของคอกหมา นางเมินอยู่บ้าง แต่
ยังไม่ปรากฏว่าได้มีการศึกษาประวัติ และผลงานเพลงของคอกหมา นางเมินอย่าง
จริงจังและเป็นระบบ

๔. เอกสารที่เกี่ยวกับกลวิธีการประพันธ์

กุหลาบ มัลติ阁มาส (๒๕๑๒ : ๒๖๐ – ๒๖๔) ได้กล่าวถึงแรงงานของภาษาเร้อยกรองไว้ & ประการ ดังนี้

๑. การเลือกใช้คำที่มีเสียงและความหมายไพเราะพิเศษ เช่น คำที่เรียกผู้หญิงว่าแก้วนตร แก้วกันตน แก้วกันอก เยาวมาลย์ ฯลฯ ซึ่งมีความหมายลึกซึ้ง กินใจ

๒. การเล่นคำ การกล่าวข้าค้ำ ข้าวลีและข้าความ

๓. กวีโวหาร คือ การกล่าวให้ไพเราะ มีความหมายกินใจ ลึกซึ้งขึ้นยิ่งกว่าธรรมชาติ ซึ่งมีหลายแบบ เช่น ๑) การอุปมาอุปไปย ๒) การกล่าวเกินความเป็นจริง ๓) การแนะนำในจิตเป็นเชิงเปรียบเทียบ ๔) การแนะนำในเชิงพรรณนาและบรรยาย ๕) การแสดงความเคลื่อนไหวเสมือน ได้ติดตามบทบาทการแสดง ๖) การเหน็บแนมหรือปฏิภาณในการโต้ตอบกัน

๔. ความหงึ่งเห็นจิตใจของมนุษย์

๕. การเลียนเสียงธรรมชาติในที่เหมาะสม

สุธิวงศ์ พงศ์พาณุลย์ (๒๕๒๕ : ๔๕ – ๕๘) ได้กล่าวถึงกลวิธีในการใช้ภาษาไว้ ๒ วิธี ดังนี้

๑. การใช้ภาษาให้เกิดความมีชีวิตชีวา ซึ่งอาจทำได้หลายวิธี เช่น ๑) นำเอากริยาอาการของสิ่งมีชีวิตมาเปรียบกับสิ่งที่ไม่มีชีวิต ๒) นำเอาลักษณะที่เป็นธรรมชาติที่เด่นที่สุดของสิ่งนั้นมาพรรณนา ๓) นำเอาคำกริยามานอกกริยาอาการแสดงให้เห็นถึงความมีวิญญาณ ๔) พรรณนาให้เห็นว่าสิ่งนั้น เพิ่งผ่านพ้นลักษณะอย่างหนึ่งมา ยังมีเก้าอยู่ให้เห็น ๕) สรุวนิญญาณให้กับสิ่งไม่มีวิญญาณ ประหนึ่งว่าสิ่งเหล่านั้นมีอารมณ์และความรู้สึกนึกคิดเหมือนคน ๖) ใช้คำที่สามารถสัมผัสได้ด้วยประสาทต่าง ๆ

๒. การใช้ภาษาให้เกิดภาพพจน์ ซึ่งทำได้หลายวิธี เช่น ๑) ใช้วิธีอุปมาอุปไปย คือ การเปรียบเทียบ โดยมีคำที่บ่งบอกว่าเปรียบเทียบปรากฏชัดเจน ๒) ใช้วิธีอุปลักษณ์ คือการใช้อրรถมาเปรียบเทียบเป็นการเปรียบเทียบโดยนัย ไม่มีคำที่บ่งบอกการเปรียบให้

เห็น ๓) ใช้วิธีสารกหรือเท้าความคือการเปรียบเที่ยบโดยการนำเอาชื่อคน ชื่อตัวละคร ชื่อสถานที่หรือเหตุการณ์ ซึ่งรู้จักกันดีแล้วมาอ้างทำให้เข้าใจได้รวดเร็วและลึกซึ้ง ๔) ใช้สัญลักษณ์คือการใช้สิ่งหนึ่งแทนสิ่งหนึ่ง ๕) ใช้อธิพจน์หรือการกล่าวเกินจริง เพื่อให้เห็นอารมณ์หรือความรู้สึกที่รุนแรง ๖) ใช้บุคลากรชี้ฐานคือการสมมุตให้สิ่งที่กล่าวถึงมีอักษรปกริยาเหมือนมนุษย์ ๗) ใช้คำที่มีความหมายขัดแย้งกันหรือมีความหมายตรงกันข้ามมาเคียงคู่กัน ๘) ใช้คำานยั่วให้ยังคิดคือใช้วิธีตามโดยไม่ต้องการคำตอบ ๙) ใช้วิธีกล่าวประชด ๑๐) ใช้คำที่มีรสนิยม คือ ใช้ถ้อยคำที่เป็นภาษาเก่าโดยตรงเมื่อใช้แล้วได้ใจความกว้างขวางและกินใจ

กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๔๐ : ๒๐ – ๔๓) ได้กล่าวถึงกลวิธีการประพันธ์ที่สำคัญไว้ ๓ ประการคือ

๑. การสรรคำ หมายถึงการเลือกใช้คำให้สื่อความคิดความเข้าใจ ความรู้สึก อารมณ์ได้อย่างดงามตามที่ผู้พูดหรือผู้เขียนมีอยู่จริง เช่น ๑) เลือกใช้คำให้ถูกต้อง ตรงตามความหมายที่ต้องการ ๒) เลือกใช้คำที่เหมาะสมแก่เนื้อเรื่องและฐานะของบุคคล ในเรื่อง ๓) เลือกใช้คำให้เหมาะสมแก่ลักษณะของคำประพันธ์ ๔) เลือกใช้คำไวพจน์ให้ถูกต้องตรงตามความหมายที่ต้องการ ๕) เลือกคำโดยคำนึงถึงเสียง เช่น ก) คำเดิยม เสียงธรรมชาติ ข) คำที่เล่นเสียงวรรณยุกต์ ค) คำที่เล่นเสียงสัมผัส ง) คำที่เล่นเสียงหนักเบา ๖) เลือกคำโดยคำนึงถึงคำพ้องเสียงและคำซ้ำ

๒. การเรียนเรียงคำ หมายถึง การจัดวางคำที่เลือกสรรแล้วนั้น ให้ต่อเนื่อง เป็นลำดับ เรียงร้อยกันอย่าง ไฟเราะเหมาะสม ถูกต้องตามโครงสร้างของภาษา ได้ จังหวะ ในกรณีที่เป็นบทร้อยกรอง จะต้องถูกต้องตามกฎเกณฑ์ของฉันทลักษณ์อีกด้วย เช่น ๑) เรียงข้อความที่บรรจุสาระสำคัญไว้ข้างท้ายสุด ๒) เรียงคำ วลี หรือประโยคที่มี ความสำคัญเท่า ๆ กัน เกียงขนาดกันไป ๓) เรียงประโยคให้เนื้อหาเข้มข้นขึ้นไป ตามลำดับดุจขึ้นบันไดจนถึงขั้นสุดท้ายซึ่งสำคัญที่สุด ๔) เรียงประโยคให้มีเนื้อหาเข้ม ข้นขึ้นไปตามลำดับแต่คลายความเข้มข้นลงในช่วง หรือประโยคสุดท้ายอย่างฉับพลัน ๕) เรียงถ้อยคำให้เป็นประโยคคำานย์เชิงวากศิลป์

๓. การใช้ไวหาร คือ การพลิกแพลงภาษาที่ใช้พูดและเขียนให้เปลกออกไปจากที่ใช้อยู่เป็นปกติ ก่อให้เกิดจินตภาพมีรัศมีระหว่างภาษา ความรู้สึกและการณ์ต่างกับการใช้ภาษาอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งมีอยู่หลายลักษณะ เช่น ๑) การเปรียบเทียบว่าสิ่งหนึ่งเหมือนกับอีกสิ่งหนึ่ง โดยมีคำแสดงความหมายอย่างเดียวกับคำว่า “เหมือน” ปรากฏอยู่ด้วยเรียกว่า “อุปมา” ๒) การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งโดยไม่มีคำ “เหมือน” หรือคำอื่นที่มีความหมายนัยเดียวกันปรากฏอยู่ แต่เป็นที่เข้าใจได้ว่าเป็นการกล่าวเปรียบเทียบ ทำให้ภาษาที่ใช้สั้นกระชับสื่อความหมายได้แจ่มแจ้ง เรียกว่า “อุปลักษณ์” ๓) การสมมุติสิ่งต่าง ๆ ให้มีกริยาอาการความรู้สึกเหมือนมนุษย์เรียกว่า “บุคคลวัต” หรือ “บุคคลสมมุต” ๔) การกล่าวผิดไปจากที่เป็นจริง อาจเป็นการกล่าวเกินจริง หรือน้อยกว่าจริงเพื่อเน้นข้อความที่กล่าวนั้น ให้มีน้ำหนักยิ่งขึ้น ให้ความรู้สึกเพิ่มขึ้น มิใช่เป็นการโกหกเรียกว่า อติพจน์และอวพจน์ ตามลำดับ ๕) การใช้ชื่อส่วนประกอบที่เด่นของสิ่งหนึ่งแทนสิ่งนั้น ๆ ทั้งหมด ส่วนประกอบดังกล่าวกับสิ่งนั้นมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันเรียกว่า “นามนัย” ในกรณีที่ใช้สิ่งหนึ่งแทนอีกสิ่งหนึ่งที่มีคุณสมบัติหรือลักษณะภาวะบางประการร่วมกัน เช่น ใช้ดอกไม้แทนผู้หลงใหล เพราะมีคุณสมบัติร่วมกัน คือความสวยงามและความบอบบาง เรียกว่า “สัญลักษณ์” ๖) การใช้เรื่องราวหรือนิทานขนาดสั้นหรือขนาดยาวประกอบ ขยายหรือแนะนำโดยนัยให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเข้าใจได้อย่างชัดเจนแจ่มแจ้งในความคิด หลักธรรมะหรือข้อควรปฏิบัติที่ผู้เขียนประสงค์จะสื่อไปยังผู้อ่านผู้ฟังเรียกว่า “อุปมาชนิทัศน์”

ประเมิน เหียงເຄີຍ (๒๕๒๒ : ๒๔๙ – ๒๕๕) ได้วิเคราะห์วรรณกรรมร้อยกรองของนางวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ในแผ่นทริภาก พนว่าสุนทริภากในวรรณกรรมร้อยกรองของนางวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์เกิดจากเตียงสัมผัสทั้งสัมผัสสระและสัมผัสอักษร การเลียนเสียงธรรมชาติ ศิลปะในการใช้คำ เช่น ใช้คำธรรมชาตireiyง่าย ใช้คำที่มีเสียงอ่อนหวานประณีตบรรจง การสร้างคำและลีที่ไพเราะขึ้น ใช้คำที่มีความหมายสูงส่ง การเล่นคำ ซ้ำคำ เพื่อเน้นความหมายให้หนักแน่น การใช้กวีไวหารซึ่งมีหลายลักษณะ เช่น อุปมาอุปไมย การกล่าวเกินจริง บุคคลาธิษฐาน การใช้สัญลักษณ์

โสภา สมชายใหญ่ (๒๕๓๘ : ๑๕๔ – ๑๗๑) ได้วิเคราะห์ศิลปะการประพันธ์ของหนังสือ อบรม ใน ๒ ประเด็น คือ ศิลปะการใช้คำและศิลปะการใช้ภาพพจน์พบว่า

๑. ศิลปะการใช้คำหนังสือ อบรม เลือกใช้คำที่ก่อให้เกิดความໄพเราะงดงาม หลายลักษณะ เช่น ๑) การเล่นคำเข้าคำซ้อน ๒) การเล่นคำผวน ๓) การเล่นคำสัมผัสซึ่ง มีทั้งสัมผัสสระ ซึ่งมีหลายแบบ เช่น คำเดียง คำเทียบเดียง คำทบเดียง คำแทรกเดียง คำแทรกแยก สัมผัสอักษร ซึ่งมีหลายแบบ เช่น คำคู่ คำเทียบคู่ คำเทียบรถ คำเทียบรถ คำทบคู่ คำแทรกคู่ คำแทรกรถ สัมผัสพิเศษ

๒. ศิลปะการใช้โวหารภาพพจน์ หนังสือ อบรม เลือกใช้โวหารภาพพจน์ ๔ แบบคือ ๑) อุปมา ๒) อุปลักษณ์ ๓) อธิพจน์ ๔) ปรพากย์

สรุปได้ว่า ศิลปะการประพันธ์จะสัมพันธ์กับ “คำ” และ “สำนวน” การพิจารณาศิลปะการประพันธ์ จึงควรพิจารณาใน ๒ ประเด็นหลักนี้ คือ ๑) การสรรค่า หรือการเลือกใช้คำ ๒) การใช้สำนวนหรือการใช้โวหาร หรือ การใช้ภาพพจน์

๕. เอกสารที่เกี่ยวกับคำสlang

เปลือง ณ นคร (๒๕๑๑ : ๑๗๑) อธิบายและตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้คำสlang ไว้ดังนี้ คำสlang ไม่ใช้แสดง คำนี้ทับศัพท์คำอังกฤษ Slang คล้าย ๆ กับ จากร่อน (Jargon) แต่ว่าใช้กว้างกว่า คำนี้เป็นพวකคำที่ใช้ผิดไปจากความหมายปกติ เพื่อให้น่าทึ่งให้เห็นแผลกหู เช่น อายานอกใจเที่ยว มันเป็นบ้า คำพวทนี้เปลี่ยนอยู่เรื่อย เกิดขึ้นแล้วก็หายไป น้อยคำที่จะอยู่คงทน เป็นคำประดิษฐ์ขึ้นใช้ในระหว่างพวกที่ไม่สูมีการศึกษา เช่น สะบัดช่อ ชะมดยาด เป็นพวකคำที่ไม่สมควรจะนำมาใช้ในการเขียนเรียงความ

มล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (๒๕๑๙ : ๖) ได้กล่าวถึงลักษณะหรือธรรมชาติของคำสlang ซึ่งสรุปได้ดังนี้ คำสlang เป็นถ้อยคำสำนวนที่ผู้ใช้งานจะให้กระทบ

อารมณ์ความรู้สึก นิยมใช้กันในคนบางกลุ่มนางเวลาเมื่อเบื้องหลังใช้ไป ถ้าถือคำ
สำนวน “ไหนกะทัดรด” ก็จะมีคนจำนวนมากรับเอามาใช้ที่เดิมเป็น “สแลง” ก็จะเปลี่ยน
เป็นถ้อยคำสำนวนคนทำสำหรับสนทนากลุ่ม ลูกไม้ (อุบາຍ) เชย (ไม่เหมาะสมกับ
เหตุการณ์)

วัชรี รุ่มยะนันท์และญาดา อรุณเวช (๒๕๓๘ : ๑๕๙ – ๑๖๔) ได้ศึกษา
วิเคราะห์คำสแลงที่ปรากฏในบทสักวานิษฐ์รัชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า
เจ้าอยู่หัวมาถึงปัจจุบัน พบร่วมกับที่สักว่าดังกล่าวมีการใช้คำสแลงทั้งที่เป็นคำที่ใช้ใน
อดีตและคำที่ใช้ในปัจจุบันรวม ๑๖ คำคือ ฟ้าผี่ (คำอุทานแสดงความดีใจหรือประหลาด
ใจ) จุ่จุ่ (เร็วเข้าไปตามทาง) จักแหล่น (จวนเจียน หาดูหวิด) อุยหน่าหรืออุยหน่า (เสียง
ร้องดังเช่นนี้เมื่อถูกหยิก) เช่อ (เหลาพระ ไม่เคยพนเห็นมาก่อน ไม่รอน kob ง) เจ้อ
(เสนอหน้าเข้าไปในสถานที่ไม่สมควร เมื่อเขามาไม่ต้องการหรือมิได้เรียกหา) เฮี้ยว
(แสดงอาการ gerege ขัดขืนไม่ยอมทำ) เฮงชวย (เออແນ່ນອນอะໄຮມໍໄດ້) ก้ากัน (อวด
กล้า) เซี้ยว (บា ນອ ຕີໄມ່ດີ ແພລງ ທາ) เก็ก (วางแผน) เก้ากึก (แก่มาก เก่ามาก) กฎละเบื้อ
(รู้สึกเบื่อมาก ๆ) ช้อแรด (ดีเยี่ยม ใช้การได้ดี) ช้าไปต่ออย (ช้ามากจนเกินการ) ชาติหน้า
เวลาบ่าย (ให้รอไปอีกนานถึงชาติหน้า เวลาหน้านั้นอาจจะไม่มีวันมาถึง) ซึ่งผู้วิจัยได้
สรุปว่า การใช้คำสแลงดังกล่าวเนี่ยเท่ากับเพิ่มรสชาติให้กับบทสักวานิษฐ์ชีวะและทันยุค
ทันสมัย

สรุปได้ว่า มีนักวิชาการบางคนได้สนใจศึกษา และตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับคำ
สแลงและการใช้คำสแลงไว้บ้าง มีการศึกษาคำสแลงที่ปรากฏในบทสักวานันเป็น
วรรณกรรมเพลงไทยชนิดหนึ่ง แต่ยังไม่ปรากฏว่ามีการศึกษาคำสแลงที่ปรากฏในบท
เพลงลูกทุ่ง

๖. เอกสารที่เกี่ยวกับคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ

เฉลิม ออยู่เวียงชัย (๒๕๑๒ : ๒๒๗ – ๓๕๕) ได้เขียนเอกสารประกอบการสัมมนาชื่อ “การถ่ายทอดภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย” ได้กล่าวถึงการใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษว่าสังคมไทยได้ใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษมานานแล้ว อย่างน้อยก็ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษหลายคำที่เด่น ๆ เช่น “ริปอร์ต” (Report) “คอมมิตตี” (Committee) “เอกซิบิชัน” (Exhibition) “หันแตร” (Hunter ชื่อคน) “หันตราบารนี” (Henry Burney ชื่อคน) เชอร์เยี่ยมบูรุก หรือ “เชอร์เชมนบูรุก” (Sir James Brooke ชื่อคน) บรัดเลย์ (Bradley ชื่อคน) “กัดฟินมันสยาม” (Government of Siam) เป็นต้น ต่อมานำสังคมไทยได้ใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษมากขึ้นตามลำดับ

บุญเสริม ฤทธาภิรมย์ (๒๕๒๒ : ๑ – ๓๕๕) ได้รวบรวมคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่เป็นที่รู้จักแพร่หลายในสังคมไทยไว้ ๑๐๐ คำ โดยมุ่งอธิบายความหมายเดิม ลักษณะการออกเสียงในภาษาเดิม ความหมายในภาษาเดิมและความหมายในภาษาไทย รวมทั้งลักษณะของเสียงที่แปรเปลี่ยนไปเมื่อคนไทยยึดมาใช้เป็นภาษาไทย

<p>กฤษติวิทย์ ดวงสร้อยทองและอรุณรัตน์ ดวงสร้อยทอง (๒๕๑๙ : ๘๕) ได้รวบรวมคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่สังคมไทยนิยมใช้งานคำ มาแต่งเป็นบทกลอนว่าดังนี้</p> <p>“ส่วนหมากแก๊ปเปิดก็อกทำเป็นคูกູ วันคริสต์มาสสนุกกันเดิดหนา พากคริสตังคริสเตียนนำเบียร์มา ชอกโกแลตนานาน่าชื่นใจ ส่วนເສື້ອເຫື່ດນອນກາງເຕັ້ນທີ່ເຫັນກິນຊູມ ทำໄພລ໌ຜຸລົບເລ່ວແກນນິສອອົພິຄໃຫຍ່ ກວ້າງຫລາຍແມຕຍາວຫລາຍຝູຕ ໄກລຫລາຍໄມລ໌ ເປີດເກອນໃຫຍ່ເລ່ວຝູຕບອລກອ່ອນລ້າງຝຶລ໌ມ ເຖິ່ງແຮກຕົມນີສປິງຮາວຕອບົບໂດ ເດີນສໂລວົ້ຫຼວ່າໜີກິນສ່າຫຽນ ເຫັນແທັກຊື່ດີເສລທາສີຄຣິມ ເລ່ວເປັນທຶນອອກທີວິດີນັກແລດ”</p>

สุธิงค์ พงศ์พันธุ์ (๒๕๑๖ : ๑๕) ได้จำแนกวิธีการทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่สังคมไทยนิยมทำไว้ ๓ วิธีดังนี้

๑. ทับศัพท์โดยตรง (Transliteration) เป็นการทับศัพท์แบบถ่ายเสียงอักษรมาตัวต่อตัวพยางยานเลียนเสียงตัวอักษรของแต่ละภาษาให้ตรงกันหรือใกล้เคียงกันให้น่ากที่สุด เช่น คำว่าฟุตบอล รีม คิว ทีนเอจ ฟุต ไมล์ ดีกรี ตัน ฯลฯ

๒. ทับศัพท์โดยตัดเสียงหรือเปลี่ยนเสียง เพื่อความสะดวกในการออกเสียง และการสะกดในภาษาอังกฤษ ตัวอย่างเช่น คำว่า เหยือก (Jug) เช็น (Sign) สาลี (Trolley) จิกโกโก (Gigolo) ฯลฯ

๓. โดยการลดเป็นคำใหม่แปลเอาความ (Loantranslation) ได้แก่ การแปลเป็นคำใหม่ โดยพยางยานรักษาเค้าความหมายตามรากศัพท์เดิม ไว้ เช่น Telephone เป็นโทรศัพท์ Seminar เป็นสัมมนา Television เป็นโทรทัศน์ ฯลฯ

สรุปได้ว่า การใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษปรากฏในสังคมไทยมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและยังคงใช้สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน มีนักวิชาการบางคนได้ศึกษาคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษขึ้น แต่ยังไม่ปรากฏว่ามีการศึกษาคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่ปรากฏในบทเพลงลูกทุ่ง

๗. เอกสารที่เกี่ยวกับภาษาอินและภาษาไทยอินได้

เปลือง ณ นคร (อ้างถึงในกิญญา จิตต์ธรรม ๒๕๑๗ : หน้าคำนิยม) ได้กล่าวถึงลักษณะความหมาย ความสำคัญของภาษาอินและความสำคัญของการศึกษาภาษาอินไว้วังนี้คือ

“ภาษาไทยที่เราใช้อยู่ในประเทศไทยเป็นภาษากลาง ซึ่งเราถือกันว่าเป็นภาษามาตรฐานและเป็นภาษาราชการ แต่ไกลออกจากประเทศไทย ยังมีภาษาประจำพื้นเมืองใช้พูดจากันในระหว่างคนพื้นเมือง เรียกว่าภาษาอิน คนพื้นเมืองนั้น ๆ ยังมีคนในหมู่บ้าน ตำบลย่อย ๆ ซึ่งพูดภาษาของตำบลท่องที่นั้น ขออย่างไปอีกนีเป็นภาษาอินย่อย

คนที่พูดภาษาถิ่น และภาษาถิ่นย่ออีกมีจำนวนมากกว่าคนที่พูดภาษากลางหลายเท่า และภาษาถิ่นนี้เป็นภาษาดั้งเดิมของไทย มีอยู่ในน้อยที่กว้างแต่ก่อนนานาใช้แต่บกกวี กล่าวได้ว่า กวินพันธ์เก่า ๆ มีภาษาถิ่นปนอยู่ทุกเรื่องมากบ้างน้อยบ้าง....การศึกษาเรื่องภาษาถิ่นจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง การเก็บและรักษาภาษาถิ่นไว้ก็ยังเป็นเรื่องสำคัญ เป็นการรักษาทรัพย์ในรูปภาษา เป็นทางนำให้แลเห็นวัฒธรรม และความคิดอ่านของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ”

อัตรา บุญทิพย์ (๒๕๓๕ : ๑) ได้กล่าวถึงความหมายและประโยชน์คุณค่าของ การศึกษาภาษาถิ่น ไว้วดังนี้

ภาษาถิ่น หมายถึง ภาษาสาขาย่อยของภาษาโดยภาษาหนึ่งซึ่งมีความแตกต่างกับภาษามาตรฐานในด้านระบบหน่วยเสียง หน่วยคำ และกลุ่มคำอยู่บ้างแต่โครงสร้างหลักหรือลักษณะส่วนใหญ่ จะยังคงมีความคล้ายคลึงกับภาษามาตรฐาน ซึ่งเป็นภาษาหลักที่ใช้สื่อสารอย่างเป็นแบบแผนของคนในชาตินั้น ๆ

การศึกษาภาษาถิ่นจะช่วยให้ผู้ศึกษาเกิดความเข้าใจ ความเป็นมาของภาษาอันเป็นวัฒธรรมแขนงหนึ่งของชาติ เข้าใจในเรื่องของความเปลี่ยนแปลงของภาษาทั้งในเรื่องของเสียงและความหมายของคำอันเป็นไปตามหลักเกณฑ์ทางนิรุกติศาสตร์ ทำให้เกิดความเข้าใจในวัฒธรรมท้องถิ่นของสังคมผู้ใช้ภาษาท้องถิ่นนั้น เป็นประโยชน์ในการติดต่อสื่อสารกับผู้ใช้ภาษาถิ่น เป็นประโยชน์ในการศึกษาหาความหมายของคำเก่าที่ปรากฏในวรรณคดี เพาะคำในวรรณคดีบางคำได้เลิกใช้ หรือไม่ก็เปลี่ยนแปลงความหมายต่างไปจากที่ใช้ในภาษามาตรฐาน แต่ยังคงมีใช้ในภาษาถิ่นและที่สำคัญที่สุดคือ การศึกษาภาษาถิ่นจะช่วยให้เข้าใจภาษาตระหนักเห็นคุณค่าในวัฒธรรมและภาษาถิ่นของตน อันเป็นเอกลักษณ์และรากฐานของวัฒธรรมโดยส่วนรวมของคนในชาติ

ข้อมูล พิเศษสกัดกิจ (๒๕๑๑ : ๗๕๓ – ๘๐๒) ได้เขียนเอกสารเรื่องภาษาถิ่น ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการศึกษาภาษาถิ่นไว้ ๖ ประการคือ ๑) ทำให้เข้าใจความเป็นมาของภาษา ๒) ช่วยในการศึกษาเรื่องภาษา ๓) ช่วยในการศึกษาเรื่องภาษา ๔) ช่วยในการศึกษาเรื่องภาษา ๕) ช่วยในการศึกษาเรื่องภาษา ๖) ช่วยในการศึกษาเรื่องภาษา

เข้าใจเรื่องการกล่าวของภาษาทั้งการกล่าวเสียงและการกล่าวความหมายของคำ อันเป็นไปตามหลักเกณฑ์ทางนิรุกดิศาสตร์ ๓) เป็นแนวทางสันนิษฐานเสียงพยัญชนะและวรรณยุกต์ของภาษาไทยกลาง ในปัจจุบัน ซึ่งภาษาถินยังคงรักษาไว้ ๔) เป็นประโยชน์ในการศึกษา ความหมายของคำบางคำที่ไม่มีใช้ในภาษาไทยกลางปัจจุบัน แต่ปรากฏใช้ในคำข้อน ซึ่งเป็นภาษาถิน เช่น อ้วนพี เสือสาด ตัดสินฯลฯ ๕) ในการศึกษาภาษาถิน เปรียบเทียบตามแนวภาษาศาสตร์ นักภาษาศาสตร์สามารถเทียบเสียงสร้างคำไปหาคำเดิมในภาษาเดิมได้ ๖) เป็นประโยชน์ในการสอนเด็กที่พูดภาษาถินและสามารถแก้ไขบกพร่องของเด็กที่ออกเสียงภาษากลาง ไม่ชัด นอกจากนี้ยังกล่าวถึงการแบ่งภาษาถิน หน่วยเสียงของภาษาถินเชียงใหม่ ภาษาถินอุบลราชธานี ภาษาถินสงขลา การกล่าวความหมาย ภาษาถินในวรรณคดี ซึ่งได้กล่าวถึงคำภาษาถินให้ที่ปรากฏในวรรณคดี หลายคำ เช่น หัว (หัวเราะ) เช่นในลิลิตพะลอ ว่า “ปูหัวอยู่ยะแย้ม ข้อย่าวส่องແแลည້ อย่าร้อนใจເຂົອ” ย่าง (ก้าว เดิน) เช่นในลิลิตพะลอว่า “ໄປສອງສາມຍ່າງແລ້ວເຫັນມາເລ່ານາ” ยัง (อยู่ มี) เช่นในมหาชาติคำหลวงว่า “ພລາຫາຍັງມາກ ລູກໄມ້ກາປພອນນັ້ນ” กรม (สวน) เช่นในมหาชาติคำหลวงว่า “ຈຶ່ງໄສ່ສຽນກວມຄອສຸນນັ້ນລ່າເນື້ອໄວ້ໃຫ້ມດ” จ้าน (มาก) เช่นในเสภาขุนช้างขุนแผนว่า “ຂຸນຄຣີວິຊີຕກໃຈຈ້ານ” ໄດ້แรง (สนาย ถึงใจ) เช่นในลิลิตพะลอว่า “ນວດຢ່າໄດ້ແຮງອ້າ ອ່ອນຮູ້ຄຸນອມ” ລົວ (ขวาง) เช่นในลิลิตโงการ แซ่งน้ำว่า “ຝ້າຈະໂລດລົວວານ” ตืนนอน (ทิศเหนือ) เช่น ในศิลารීกพ่อขุน รามคำแหงว่า “ເບື້ອງຕິນนอนແມິອງສຸໂໂທຍືນມີຕາດມີປຳສານ” ເທົລະນີເປັນຕົ້ນ

น.อุไรฤกุล (๒๕๒๑ : ๑ – ๖๙) ได้รวมรวมภาษาไทยท้องถิ่นให้เปรียบเทียบกับภาษาไทยมาตรฐาน (ภาษากลาง) แต่เป็นกลอนสุภาพจำนวน ๖๔ หน้า มีคำภาษาไทยถิ่นได้ไม่น้อยกว่า ๒๗๐๐ คำ

พ่วง บุญรัตน์ (๕ อ้างถึงในเกณฑ์ ขนาดแก้ว.๒๕๒๒ : ๔๖๑ – ๔๗๑) ได้เขียนบทกลอนสั้น ๆ ชื่อ “ภาษาภาคใต้” ได้กล่าวถึงคำภาษาไทยถิ่นได้ໄວ້ไม่น้อยกว่า ๑๘๐ คำ เช่น อกมอก (อกปรง โถโกรก) ส้อสี (จุนสี) ราสา (มาก) จີກຮາ (น้ำ)

๑๖๔. ๔๙๖๙๓

๗ ๙๘ ๗

158142

สกปรกที่อยู่ใต้ดินครัว) แท็ค (เด็กน้อย นิดเดียว) เหมืองผ้า (เหม่าควันที่จับตามผ้า
คือชั้นวางของที่อยู่เหนือเตาไฟ) สุพรรณ (กำมะถัน) หลุมดูม (รุ่นรำรุงรัง หลุม
ไม่พอดี) อุทาน (เข้าระหว่างกลาง ไม่พอดี) โอร์ส (คุยอวด) โอก荷ยก (เรื่องมาก
หักซ้ำ เช้าซี โยเย) ทำหมนวน (ทำให้ข้า ทำให้น่าหัวเราจะ) เกง (หัวอด) เป็ดหัว
(ศีรษะ) ไฟตน (ตะบันไฟ) พอม (พอง ไห้ม) แหนึ้ง (ขึ้นขัน รีบเร่ง) ผลว
(เร็วปรือ คล่อง ไม่ติดขัดเลย) ยิ้งหยา (รังหยา หุ่ดหึงด) แหลกโคน (ตาปู)
พาลัน (พาล ขวาง) พริ่ม (เคลิ่มหลับ) เสดสา (ยากลำบาก เวทนາ) จี้เล่งจี้เท่ง (ไม่เป็น
ชีนเป็นอัน ไม่เป็นสาระ ไม่สำคัญ) ยกหอพาย (ยกห่อพายหนีตามผู้ชายไป) ชับชึก
(กระชับ มั่นคง แข็งแรง) หวาน (น้ำตาลมา กะแซ่) ทำเต่า (ทำตัวเป็นผู้ใหญ่ ทำเป็น
ผู้รู้) ฯลฯ

สรุปได้ว่าภาษาถิ่นเป็นภาษาที่มีความสำคัญมีคุณค่า เพราะเป็นภาษาดั้งเดิมของ
สังคมไทย เป็นภาษาที่ชาวบ้านซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ในสังคมใช้พูดจาสื่อสารกันในชีวิต
ประจำวัน มีคุณค่าในการศึกษาภาษา วรรณคดีและวัฒนธรรม มีนักวิชาการและ
ประชุมชาวบ้านหลายคนได้ศึกษาและรวบรวมภาษาไทยถิ่นให้ไว้บ้าง แต่ยังไม่ปรากฏ
ว่ามีการศึกษาภาษาไทยถิ่นให้ที่ปรากฏในบทเพลงลูกทุ่งอย่างจริงจัง

๙. เอกสารที่เกี่ยวกับสำนวนไทย

ราชบัณฑิตสถาน (๒๕๔๐ : ๑ – ๑๐๕) ได้รวบรวมภาษิต คำพังเพย สำนวน
ไทยจากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ จัดพิมพ์เผยแพร่ในปี
พ.ศ. ๒๕๒๕ มีภาษิต คำพังเพย สำนวนไทยรวม ๘๓๔ สำนวน

กาญจนากพันธุ์ (๒๕๑๕ : ๑ – ๑๒๖๖) ได้ศึกษาระบรวมสำนวนไทยจาก
เอกสารต่าง ๆ ไว้ ๑๙๑๖ สำนวนอธิบายความหมาย ที่มา พร้อมทั้งยกตัวอย่างการใช้

สำนวนนี้ ๆ โดยการคัดข้อความที่มีสำนวนนี้ ๆ ปรากฏอยู่เอกสารชิ้นนี้ได้เผยแพร่ทางสถานีวิทยุกระจายเสียง และได้จัดพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๑๓

วัชรี รัมยานันท์และญาดา อรุณเวช (๒๕๑๘ : ๑๕๗ – ๒๐๑) ได้ศึกษาวิเคราะห์สำนวนไทยที่ปรากฏในบทสักว่าตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึงปัจจุบัน พบสำนวนไทย ๖ สำนวน คือ ๑) นำกลิ้งบนใบบัว (จิตใจรวมเรไม่แน่นอน) ๒) แมงเม่าบินเข้ากองไฟ (รนเข้าหาที่ตาย) ๓) สาวไส้ (เอกสารลับมาแฉเปิดเผยให้คนทั้งหลายรู้เรื่อง) ๔) อดใจได้เป็นพระ (การใช้ความอดทน และความอดกลั้นระงับความโโมโโมโถได้นั้นเป็นสิ่งประเสริฐ) ๕) เส้นผมบังภูเขา (เรื่องที่เด็กน้อยมาทำให้หลงไปจนไม่สามารถองเห็นเรื่องใหญ่หรือเรื่องที่ต้องการได้ ๖) เอามือเข้าพอก (อยู่นิ่งเฉยไม่ทำอะไรเลยแม้แต่อย่างเดียว นิ่งเฉยไม่ต่อสู้)

เพ็ญฯ วัฒนสุนทร (๒๕๒๒ : ๑ – ๑๕) ได้ศึกษาวิเคราะห์คำนิยมในสำนวนไทย โดยศึกษาจากสำนวนไทย (สุภาษิตไทย สำนวนไทย) ๑๐๔๑ สำนวน พบว่า สังคมไทยมีคำนิยม ๑๕ ประการดังนี้ ๑) ยึดหลักจริยธรรมและคุณธรรมคำสอนตามแนวปรัชญาของพระพุทธศาสนา ๒) ยกย่องอำนาจ ยศศักดิ์ ชาติภูมิ ตำแหน่ง ฐานานุรูป และเพ้าพันธุ์ ๓) ยกย่องผู้มีอาวุโส ครูบาอาจารย์ นักปราชญ์ ผู้รู้ และสนับสนุนการเล่าเรียนวิชาการศึกษาอบรมของกุลบุตร ๔) นิยมคำว่าสุภาพอ่อนโยน ไม่ชอบความก้าวร้าวมุทะลุ ไม่ตั้งตนหักหาญหน้าใจกัน มีความเมตตากรุณาและเอื้อเพื่อเพื่อแผ่ ๕) ชอบชีวิตง่าย ๆ รักความสันโดษ มักน้อยหาความสุขจากการกลมกลืน ๖) รักหน้า รักเกียรติยศ ชอบความมีหน้ามีตา ๗) กตัญญูกรตัวที่ ส) เทิดทูนสถาบันกษัตริย์ ๙) รักพวงพ้อง ใจนักลง ๑๐) รู้จักที่ต่ำที่สูง มีความเกรงใจ มีความอดกลั้น ๑๑) รู้จักประธานประโภชน์ ประธานีประนอม ๑๒) ให้ความสำคัญแก่นรุณมากกว่าสตรี ๑๓) ยอมรับธรรมชาติหรือเคราะห์กรรม ๑๔) เห็นความสำคัญของการพูด ๑๕) ชอบความสนุกสนาน หรูหรา โ้ออ่า ทำอะไรใหญ่โต ใจกว้าง ๑๖) ยกย่องเงินและความมั่งคั่ง ๑๗) นิยมอาชีพสถาบายนางเปา ชอบอาชีพรับราชการ

รักความสวยงามประณีต ๑๙) รักความเป็นไทย ความมีอิสรภาพ ความสะดูกระษาย ๑๘) ให้อภัยง่าย ลืมง่าย ไม่ผูกพยาบาท อุ้มอ่อนลุย ออมซ่อน ปรับตัวเก่ง ไม่สนใจสิ่งเดี๋กน้อย

ศักดิ์ศรี แย้มนัดดา (๒๕๔๒ : ๑ – ๑๔๙) ได้ศึกษาร่วมรวมและอธิบาย สำนวนไทยที่มารากวรรณคดีไว้ ๕๘ สำนวนคือ กอกนา ก (ศรีปักอกเหนมื่อนกอกนา ก) กระต่ายตีนตูม กล่องดวงใจ กลึงทูต กากี คาดดาวเห็นชู กึ่งก่า ได้ทอง กินจน พุงแตก (กินจนห้องแตกตาย) กุมภกรรณทคน้ำ ขอนคำดิน ขึ้นตันจิ้ว ขึ้นสวรรค์ทั้ง เป็น เข็นครกขึ้นภูเขา เขียวเหมือนพระอินทร์ จองถนน ใจเป็นพระแม่คงคา ชา กแม่น้ำทั้งห้า ช้างงารี ชูบตัว เชียน ดอกพิกุลร่วง ตกนรกทั้งเป็น ต้องศรรามเทพ ทรพี (ลูกทรพี) ทุยณ์บรรตรีศีริ นำบ่อน้อย นางกระเชือกันรั่ว บัวใต้น้ำ ปล่อยน้ำ อุปการ ไปไห้วพระจุพามณี ฝีเสือสมุทร พระมาลัยมาโปรด พระรามเดินดง พระ อภัย พาลีสองหน้า มโนสาร์ นารพจัญ ยักษ์ลักมาลิงพาไป ย่างสามขุน แยกกัน เป็นศพมอญ ราชธรรมแก่ ร้อนอาสน์ ลาในหนังราชสีห์ วัดรอยเท้า วันทองสองใจ ว่าแต่เข้าอิเหนาเป็นเอง วิมานจิมพลี ศรศิลป์ไม่กินกัน สินรถสินเทศโยธา สินแปด มงคล เสือเผ่าจำศิล หนุมานคลุกฟุน เหะเกินลงกา เห็นกงจกรเป็นดอกบัว แห่ม่ ลังกา (แห่ม่พระอภัย) องค์พดหาง อุ้มสม เօະอะมะเทิง

สรุปได้ว่ามีการร่วมรวมสำนวนไทยซึ่งรวมทั้งภาษา คำพังเพยและมีการศึกษา วิเคราะห์สำนวนไทยในประเด็นต่างๆ เช่น ความหมาย ประวัติความเป็นมา ค่านิยม มี การศึกษาวิเคราะห์สำนวนไทยที่ปรากฏในบทสักวา สำนวนไทยที่มารากวรรณคดีแต่ ยังไม่ปรากฏว่ามีการศึกษาวิเคราะห์สำนวนไทยที่ปรากฏในบทเพลงลูกทุ่ง

๕. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทัศนะ

๕.๑ ความหมายของทัศนะ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ (๒๕๔๖ : ๕๗๑) ให้คำนิยามของทัศนะว่าดังนี้ “ความเห็น การเห็น เครื่องรู้เห็น สิ่งที่เห็น การแสดงทรงคนະกี้ใช้”

กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๔๐ : ๗๒) อธิบายคำ “ทัศนะ” หรือ “ทรงคนະ” ว่า “คำทัศนะ โดยรูปศัพท์หมายถึงความเห็น การเห็น อาจจะเขียนว่า ทรงคนະ ก็ได้ สรุปความหมายตามที่ใช้กันในปัจจุบันได้ว่า ทัศนะ คือ ความคิดเห็นที่ ประกอบด้วยเหตุผล”

๕.๒ ทัศนะที่ปรากฏในบทประพันธ์

บทประพันธ์ ๑ บท ๑ มีองค์ประกอบที่สำคัญ ๒ ประการ คือ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๓๖ : ๑๒๕)

๑) เนื้อหาซึ่งหมายถึงเรื่องราวที่ผู้ประพันธ์ถ่ายทอดให้ผู้อ่านรับรู้ อาจจะเป็นเนื้อเรื่องที่ปัจจุบันหรือเป็นประสบการณ์หรือเป็นทัศนะในการมองโลกและชีวิต หรือเป็นความรู้สึกของผู้ประพันธ์ในการมโนต่าง ๆ ก็ได้

๒) รูปแบบ ซึ่งหมายถึงลักษณะรวมของประเภทงานประพันธ์อันเป็นวิถีทาง ที่ผู้ประพันธ์ใช้ในการถ่ายทอดเนื้อหาไปสู่ผู้อ่าน รูปแบบคำประพันธ์มีหลายประเภท เช่น นิราศ ภาพย์เหfferio โคลง ฉันท์ ลิลิต บทความ บันทึก จดหมายเหตุ นิทาน เรื่องสั้น นานิยาย ฯลฯ

สรุปได้ว่า ทัศนะจะปรากฏในบทประพันธ์เสมอ อาจจะเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาของบทประพันธ์นั้น หรืออาจจะเป็นเนื้อหาของบทประพันธ์บทนั้นก็ได้

เบลือง ณ นคร (๒๕๑๑ : ๔๔ – ๔๕) แบ่งทัศนะที่ปรากฏในบทประพันธ์เป็น ๒ ประเภท คือ

๑) สัมพันธ์ทัศนะ (Relative Vision) คือ ทัศนะที่ถือตัวเองเป็นใหญ่รวมทั้งถือตามโลกด้วยจึงเป็นทัศนะที่ไม่เป็นความจริงแท้ เช่น ทัศนะของสุนทรภู่ ที่ว่า

“ถึงบางพระหนูพระหนูมือญี่สีพักตร์ ทุกวันนี้มีมนุษย์อัญชา	คนประจักษ์แจ้งจิตทุกทิศ เป็นร้อยหน้าพันหน้ายิ่งกว่าพระมหา”
---	---

๒) วิสุทธิ์ทัศนะ (Absolute Vision) คือทัศนะที่ถือธรรมเป็นใหญ่ ไม่นำผลประโยชน์หรือความเข้าข้างตนมาเกี่ยวข้อง จึงเป็นทัศนะที่เป็นความจริงแท้ เช่น ทัศนะของสุนทรภู่ ที่ว่า

“อันวิสัยในประเภททุกเขตแคว้น อันความจริงใหญ่ก็มีวายลังคำยชา	ถึงโกรธแค้นความรักย่อมหักหาย ชาຍก็ตายลงด้วยหญิงจริงดังนี้”
--	---

วิภา กงกะนันท์ (๒๕๒๓ : ๖๗ – ๖๙) แบ่งทัศนะที่ปรากฏในบทประพันธ์เป็น ๓ ประเภท คือ

- ๑) ทัศนะของผู้เขียน
- ๒) ทัศนะของตัวละคร
- ๓) ทัศนะของสังคม

บางกรณีทัศนะทั้ง ๓ ประการนี้ปรากฏแตกต่างกันอย่างชัดเจน แต่บางกรณีทัศนะทั้ง ๓ ประการนี้ อาจจะประสบปะสรรคปานกลางมากที่จะแยกออกจากกัน

สรุปว่าทัศนะคือความคิดเห็นที่ผู้ประพันธ์มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งทัศนะจะปรากฏในบทประพันธ์เสมอซึ่งทัศนะดังกล่าวอาจจะเป็นทัศนะที่ไม่เป็นความจริงแท้และทัศนะที่เป็นความจริงแท้คืออาจจะเป็นทัศนะของผู้เขียนหรือทัศนะของตัวละครหรือทัศนะของสังคมก็ได้

ยังไม่พบว่ามีการศึกษาทัศนะที่ปรากฏในบทเพล格局ทุ่ง โดยตรง

๑๐. เอกสารที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม

เอกสารที่ให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวัฒนธรรมมีมาก เช่น

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๔๐ : ๑๕๔) ให้คำนิยามของวัฒนธรรมว่า “วัฒนธรรมคือแบบแผนของชีวิต”

อมรา พงศ์พาพิชญ์ (๒๕๓๓ : ๑) ให้คำนิยามของวัฒนธรรมว่า “วัฒนธรรมคือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น กำหนดขึ้น มิใช่สิ่งที่มนุษย์ทำตามสัญชาตญาณ อาจเป็นการประดิษฐ์ตดถังของขึ้นใช้ หรืออาจเป็นกำหนดพฤติกรรมและหรือความคิดตลอดจนวิธีการ คือ ระบบการทำงาน ละนี้นวัฒนธรรมก็คือ ระบบในสังคมมนุษย์ที่มนุษย์สร้างขึ้น มิใช่ระบบที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติตามสัญชาตญาณ”

จำเรียง ภาวิจตรและเฉลิมครี ธรรมบูตร (๒๕๐๗ : ๘๒ – ๕๕) ได้กล่าวถึงความหมายและประเภทของวัฒนธรรม ไว้วัดนี้

“วัฒนธรรม หมายถึง มวลรวมกิจกรรมทางสังคมที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นและถ่ายทอดกันมาในกลุ่มนรุ่นหนึ่ง ไปอีกรุ่นหนึ่ง วัฒนธรรมมี ๒ ประเภท ประเภทหนึ่ง ได้แก่ วัฒนธรรมทางค้านวัตถุ เป็นสิ่งที่เห็นด้วยตา ได้แก่ อารมณ์การกิน เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม เครื่องมือเครื่องใช้ ที่อยู่อาศัย ധุรกิจพาหนะ ถนนหนทาง และเทคโนโลยีต่าง ๆ อีกประเภทหนึ่งเป็นวัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวกับวัตถุ หรืออาจเรียกว่าวัฒนธรรมทางค้านจิตใจ ได้ มีความหมายเป็นนามธรรม หมายถึง แบบแผนการปฏิบัติ แนวคิดความคิดที่เชื่อถือ ขนบประเพณี ศาสนา วัฒนธรรมสองประเภทนี้พัวพันเกี่ยวพันสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน”

สนิท สมัครกุล (๒๕๑๗ : ๑๒๑) ให้ความหมายของวัฒนธรรมว่า “วัฒนธรรม คือ แบบแผนพฤติกรรมทางสังคม”

เฉลียว บุรีภัคดี (๒๕๑๗ : ๒๐๙ – ๒๐๕) ได้อธิบายความหมายและประเภทของวัฒนธรรมไว้ดังนี้

“วัฒนธรรม กือ วิธีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมหนึ่ง ๆ ซึ่งคนส่วนใหญ่ของสังคมนั้นถือปฏิบัติร่วมกัน หมายรวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่คนในสังคมนั้นกระทำ ประพฤติ ปฏิบัติตามด้วยความเชื่อและความรู้สึกด้วย...เนื้อหาสาระของวัฒนธรรมของแต่ละสังคมนั้นอาจจำแนกได้ ๘ ลักษณะ กือ ๑) ภาษาซึ่งสามารถใช้สื่อความหมาย ใช้บันทึกความคิดอ่าน พฤติกรรมเหตุการณ์และความจริงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น หรือเมื่อยู่ ๒) วัตถุซึ่งสามารถเป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดในทางสุนทรีย์ ของสมาชิกของสังคม ๓) ศิลปะอันเป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดในทางสุนทรีย์ และนิยามปรัมปราและทั้งที่ได้จดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรและมิใช่ ๔) ศาสนาอันได้แก่ แนวความคิด ความเชื่อ และการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ๕) การจัดองค์การและสถาบันต่าง ๆ เช่น ครอบครัว สถานศึกษาและองค์กรสังคมอื่น ๆ เพื่อสนับสนุนความต้องการของสมาชิก ๖) การจัดระบบการปกครองการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของสมาชิก ตลอดจนการควบคุมรักษาให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ ๗) การประพฤติปฏิบัติอื่น ๆ ของสมาชิกของสังคมทั้งที่เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม”

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปญตุโต) (๒๕๑๒ : ๕๕) ให้นิยามความหมายของวัฒนธรรมไว้ดังนี้ “วัฒนธรรมเป็นการสั่งสมประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ ภูมิธรรม ภูมิปัญญาทั้งหมดที่ได้ช่วยให้มนุษย์ในสังคมนั้น ๆ อยู่รอดและเจริญสืบต่อมาได้ และเป็นอยู่อย่างที่เป็นในบัดนี้”

ในประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องให้ใช้แนวทางในการรักษาสั่งเสริม และพัฒนาวัฒนธรรมพุทธศักราช ๒๕๒๕ (อ้างถึงในรัตนฯ อัตภูมิสุวรรณ. ๒๕๔๒ : ๕) ให้คำนิยามความหมายของวัฒนธรรมไว้ดังนี้ “วัฒนธรรมเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของ

สังคม เป็นแบบแผนการประพฤติปฏิบัติ และการแสดงออก ซึ่งความรู้สึกนึกคิดในสถาน การณ์ต่าง ๆ ที่สามารถสื่อสารเข้าใจและซับซ้อนกัน”

สรุปได้ว่า วัฒนธรรมมีหลายความหมายคือในความหมายที่กว้าง วัฒนธรรม ก็คือสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อรับใช้ชีวิต และสังคมในความที่ควบคุมของคนและสังคม ซึ่งมีลักษณะเฉพาะตน วัฒนธรรมมีหลายประเภท เช่น วัฒนธรรมทางวัฒนธรรมทาง จิตใจ วัฒนธรรมทางภาษา วัฒนธรรมทางความเชื่อ ฯลฯ

ยังไม่พบว่ามีการศึกษาวัฒนธรรมที่ปรากฏในบทพลงของคอกหม้า นางเมิน

๑๑. เอกสารที่เกี่ยวกับปัญหาสังคมภาคใต้

จารี กาลัดิษฐ์พิพรัตน์ (๒๕๓๒ : ๓๑๐ – ๓๑๔) ได้ศึกษาปัญหาสังคม ชนบทภาคใต้ที่ปรากฏในเรื่องสื้นไทย ซึ่งตีพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๖ – ๒๕๒๕ จำนวน ๗๒ เรื่อง พบว่าปัญหาที่ปรากฏในวรรณกรรมดังกล่าวมี ๓ ปัญหาคือ ๑) ปัญหา ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ปัญหาความยากจน ปัญหาการอาชีวภาพ ฯลฯ ๒) ปัญหาด้านสังคม ได้แก่ ปัญหา ความไม่ปลดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาสุขภาพอนามัย ปัญหาค่านิยม ความเชื่อ ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี ฯลฯ ๓) ปัญหาด้านการเมือง ได้แก่ ปัญหาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและนักการเมือง ใช้อำนาจหน้าที่ในทางผิดปัญหานอกลุ่มน้อย ปัญหาผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ฯลฯ

สมเจต อรุณพร (๒๕๓๗ : ๒๖๑ – ๒๖๖) ได้ศึกษาปัญหาสังคมภาคใต้ที่ปรากฏในทร้อยกรองซึ่งตีพิมพ์ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๒๑ – ๒๕๓๗ จำนวน ๑๖๕ บท พบว่าปัญหาที่ปรากฏในทร้อยกรองดังกล่าวมี ๓ ปัญหาคือ ๑) ปัญหาเศรษฐกิจ ได้แก่ปัญหาความจน ปัญหาเรื่องการประกอบอาชีพ ปัญหาการอาชีวภาพ ฯลฯ

พ่อค้านายทุน ปัจย์การผลิตและราคาสินค้าตกต่ำ ปัจย์การว่างงาน ปัจย์หาที่ดินทำกิน ปัจย์จากภัยธรรมชาติ ฯลฯ ๒) ปัจย์หาด้านสังคม ได้แก่ ปัจย์หาสุขภาพอนามัย ปัจย์หาด้านศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี ฯลฯ ๓) ปัจย์หาด้านการเมือง ได้แก่ ปัจย์หาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและนักการเมือง ปัจย์การลิด落ตันสิทธิและเสรีภาพต่าง ๆ จนเกินไป ปัจย์หาจากผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ฯลฯ

สรุปได้ว่าปัจย์หาสังคมภาคใต้มีหลายด้านที่เด่น ๆ คือ ๑) ปัจย์หาด้านเศรษฐกิจ เช่น ความยากจน การเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้านายทุน ปัจย์การผลิตและราคาสินค้าตกต่ำ ๒) ปัจย์หาด้านสังคม เช่น ความไม่ปลดปล่อยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัจย์หาสุขภาพอนามัย ปัจย์หาด้านความเชื่อค่านิยมต่าง ๆ ๓) ปัจย์หาด้านการเมือง เช่น การใช้อิทธิพล การประพฤติมิชอบของนักการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ปัจย์หาผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์

ยังไม่พบว่ามีการศึกษา ปัจย์หาสังคมภาคใต้ที่ปรากฏในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมิน